

Aleg. 140.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku posła Olpińskiego w sprawie
uzupełnienia ustawy o lichwie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu sejmowem z dnia 17. stycznia 1894 przedłożył poseł Olpiński wniosek następujący:

Sejm wzywa c. k. Rząd, aby wyjednał w drodze ustawodawstwa państwowego wydanie uzupełnienia §. 1. ustawy z dnia 28. maja 1881 L. 47 Dz. u. p. przeciw lichwie, któreby zawierało następujące postanowienie:

Występku w §. 1 określonego dopuszcza się także i podpada tej samej karze ten, kto nieruchomości w najem lub dzierżawę obejmując, umawia się z oddzierżawiającym lub odnajmującym o warunki, o których mu wiadomo, że przesadnością korzyści wydzierżawiającym lub wynajmującym przyznanych, sprowadzić muszą na oddzierżawiającego lub odnajmującego zgubę jego pod względem gospodarskim lub do niej się przyczynić, i że tej ich własności oddzierżawiający lub odnajmujący z powodu słabości rozumu, braku doświadczenia, wzburzonego umysłu lub przymusowego a niekorzystnego położenia materialnego dostrzedz nie może.

Wniosek ten przekazany został komisji prawniczej do sprawozdania.

Zasadniczą myślą wnioskodawcy — jak to z przemówienia jego w izbie z dnia 19. stycznia 1894 wynika — jest ochrona ludności włościańskiej od wywłaszczenia — ochrona jednostek ekonomicznie i intelektualnie słabszych od karygodnego wyzyskiwania.

Pociągnięcie granicy między karygodnem wyzyskiwaniem, a indywidualną ekonomiczną wolnością należy do najtrudniejszych zadań reformy społecznej. Gdzie się kończy ta wolność, gdzie się zaczyna karygodna swawola — odpowiedź stanowią zasady etyczne; — ujęcie wszakże tego rozgraniczenia w normy prawne nastęrcza nie małych trudności. Wnioski stawiane w tym kierunku przez jednego z naszych reprezentantów w Radzie państwa — mianowicie w komisji obradującej nad projektem kodeksu karnego nie dały się utrzymać.

Komisya podzielając tendencję przedłożonego wniosku nie oświadczyła się za formą kodyfikacyi obraną przez szanownego wnioskodawcę z powodów następujących:

Wyzyskiwanie ludności włościańskiej nieogranicza się do przypadku przez wnioskodawcę przytoczonego. Wiadomości statystyczne z roku 1893 (zeszyt II.) wykazują czternaście rodzajów obejścia ustawy o lichwie, co do których zachodzi kryterium wyzyskiwania określone w §. 1. ustawy z dnia 28. maja 1881.

Należałoby więc albo wszystkie przypadki typowego wyzyskiwania taksatywnie wyliczyć, albo też żądać uzupełnienia ustawy istniejącej w tym kierunku, ażeby w ogóle świadome „bezmierne“ wyzyskiwanie niedostatku lub niedołęstwa było wzbronionem.

Umowy tego rodzaju są albo ukrytymi interesami kredytowymi (§. 916 ust. cyw.) podpadają więc według §. 2 o lichwie karom w §. 1 tejże ustawy postanowionym, i życzyłyby tylko należało, żeby §. 2 ustawy z dnia 23. maja 1881 był należycie interpretowany — albo też nie mają one nic wspólnego z kredytem, a wtedy chcąc im zapobiedz należałoby uzupełnić ustawę.

Projektowane uzupełnienie podnoszące jeden wyłącznie rodzaj wyzysku — mogłoby mieć ten skutek, że najniesumienniejsze wyzyskiwanie niewchodzące w zakres tego jednego rodzaju niepodlegałoby karze.

Chcąc przeto skutecznie bronić ludność włościańską i w ogóle jednostki ekonomicznie słabsze od karygodnego wyzyskiwania — nie można — zdaniem komisji — ograniczać się do jednego przypadku.

Komisja generalizując myśl wnioskodawcy nie ludzi się wcale, że przeprowadzenie jej ustawodawcze niespotka żadnych trudności. Ograniczenie tej miary indywidualnej wolności, jaka do ekonomicznego życia i rozwoju jest konieczną — nie jest dopuszczalnym. Ograniczenia mogą więc dotyczyć tylko najjaskrawszych rodzajów oczywistego bezmiernego wyzyskiwania.

Z powyższych uwag komisja prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, aby w drodze ustawodawczej uzupełnił ustawę o lichwie w tym kierunku, iżby karom w §. 1 tejże ustawy oznaczonym podlegały — prócz interesów kredytowych — także inne umowy, w których jedna strona wyzyskując świadomie niedostatek, niedołęstwo rozumu, brak doświadczenia lub wzruszenie umysłu strony drugiej — zapewnia sobie lub innym niestosunkowo wysokie zyski, które bezmiernością sprowadzić mogą majątkową tejże ruinę.

Lwów dnia 30. stycznia 1894.

Przewodniczący:

Zoll.

Sprawozdawca:

Władysław Czaykowski.